

PODOBA SZBP PO LISABONSKÉ SMLOUVĚ

Říjen 2024

POTŘEBA KOHERENCE

- Horizontální – mezi jednotlivými politikami, které spadají do vnějších vztahů
- Vertikální – koherence zahraničních politik jednotlivých členských států
- Institucionální – otázka rozdělení kompetencí mezi institucemi

LISABONSKÁ SMLOUVA

- V platnost vstupuje v roce 2009
- Oproti Ústavě pro Evropu některé věci jinak – např. nevzniká evropský ministr zahraničí
- Z hlediska základní logiky se fungování SZBP moc nemění
- Hlavním aktérem stále zůstávají členské státy
- Hlavní změnou tak je nová institucionální podoba SZBP

PŘEDESDA EVROPSKÉ RADY

- Dříve rotující předsednictví po půl roce
- Volen na 2,5 roku
- Reprezentuje Unii navenek – vymezení kompetencí mezi ním a vysokým představitelem vágní
- De facto tak nahrazuje Troiku (předsedající stát, vysoký představitel pro SZBP a Komisař pro vnější vztahy) před Lisabonem

HERMAN VAN ROMPUY A DONALD TUSK

- „Volba rozumem“
- Evropské státy se obávaly zvolit velké jméno, jako byl například Tony Blair v případě Van Rompuye
- Nemnoho zkušeností s mezinárodní politikou
- Jako reprezentanti Unie nepřiliš výrazní
- U Tuska hrálo roli též to, že je z východní části Unie
- <https://www.youtube.com/watch?v=dranqFntNgo>

I will polish
my English.
And you?

POLISH YOUR ENGLISH

UCZYMY SIĘ Z PREMIEREM

80 DNI NA PODSZLIFOWANIE JĘZYKA?

Damy radę. Razem z Donaldem Tuskiem, nowym szefem Rady Europejskiej, bierzemy się ostro do nauki angielskiego.

W trzy miesiące nauczymy się mówić z połosem i dowcipem, precyzyjnie budować zdania, skutecznie prowadzić small talk, unikać językowych gaf i płynnie odpowiadać na każde pytanie.

Od jutra codziennie w „Wyborczej”

- językowe SOS - 10 zwrotów, dzięki którym będziesz w stanie rozmawiać o wszystkim

- Pretty good jokes! - Jak mądrze opowiadać dowcipy i anegdoty
- 150 najważniejszych słów języka dyplomacji
- We, the people... Jak przemawiać

Z NAMI DOWIESZ SIĘ:

- Jakie są ulubione słowa prezydenta Obamy
- O czym rozmawiać z królową angielską
- Jak elegancko przeklinać
- Co powiedzieć, by nic nie powiedzieć
- Wideo - najsłynniejsze przemówienia w historii świata oglądaj na Wyborcza.pl

CHARLES MICHEL

- Bývalý belgický předseda vlády
- Evropské instituce „v genech“, otec eurokomisař
- Viditelný například v Egejské krizi 2020 – na straně Řecka a Kypru
- Kritika USA ve sporu ohledně francouzských ponorek pro Austrálii
- Méně viditelný v souvislosti s ukrajinskou válkou
- Be příliš dobré vztahy s von der Leyen

PŘEDSEDA EVROPSKÉ KOMISE

- Taktéž hraje důležitou roli navenek
- Reprezentantem Komise jako hybatele Evropské politiky
- Často poměrně viditelný
- V současné době Ursula von der Leyen – i pro následující pětileté období

SOFAGATE

VYSOKÝ PŘEDSTAVITEL UNIE PRO ZAHRANIČNÍ VĚCI A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKU

- V Ústavní smlouvě „ministr EU pro zahraniční věci“
- Značný posun oproti pozici vytvořené Amsterdamskou smlouvou
- Double Hat – hlava Rady (FAC) a zároveň automaticky místopředsedou v Komisi
- Důležitý vliv na agendu FAC
- Může přicházet s iniciativami
- Problém kompetencí – některé zásadní oblasti činnosti navenek chybí (klimatické změny, obchod)
- Role osobnosti – kam až v rámci mantinelů zajde?

CATHERINE ASHTON

- Britská labouristka, zastávala ministerské posty v UK
- Od 2008 komisařkou pro obchod
- Od 2009 první vysokou představitelkou
- Dávala dohromady fungování ESVC
- Kritizována za neschopnost delegovat pravomoci
- Spíše se stylizovala do úřednické role než do role diplomatky a političky
- Úspěšná například v normalizaci vztahů mezi Srbskem a Kosovem, případně jednání s Íránem
- O druhé období se ani nepokusila

FEDERICA MOGHERINI

- Málo předchozích zkušeností se zahraniční politikou
- Necelý rok italskou ministryní zahraničí
- Kritika za to, že nebyla v zahraniční politice příliš vidět
- Kritika za příliš proruský postoj od některých států
- Na Balkáně kritika za to, že se příliš nevěnovala problematice rozšiřování

JOSEP BORRELL

- Zkušený politik
- Ve Španělsku spojen se socialistickou stranou
- 2004-2007 předsedou Evropského parlamentu
- 2007-2009 předsedou výboru pro rozvoj v EP
- 2018-2019 španělský ministr zahraničí ve vládě Pedra Sáncheze
- „Ponížení“ v Moskvě 2021
- Úspěchem udržení jednotné pozice vůči Rusku a energetika v zahraniční politice EU
- Neúspěchem rozdílné pozice států ke krizi z Izraeli a Gaze

KAJA KALLAS – SVĚTLO NA KONCI TUNELU

- Navržená jako nová vysoká představitelka
- Bývalá estonská premiérka
- Velmi ostrá proti Rusku, již po roce 2014 v roli europoslankyně
- Schopnost zvolit si někoho s tvrdým postojem

EVROPSKÁ SLUŽBA PRO VNĚJŠÍ ČINNOST

- Zcela nová instituce vytvořená Lisabonskou smlouvou
- Myšlenka se objevuje už v průběhu Konventu
- Základna pro tvorbu SZBP
- Klíčová pro koordinaci
- Sjednocení rolí EU v mezinárodním prostředí
- Řízením pověřen generální výkonný tajemník
- Spadají pod ni více než 140 delegací EU (dříve delegace EK) – naposledy spor o tu v UK

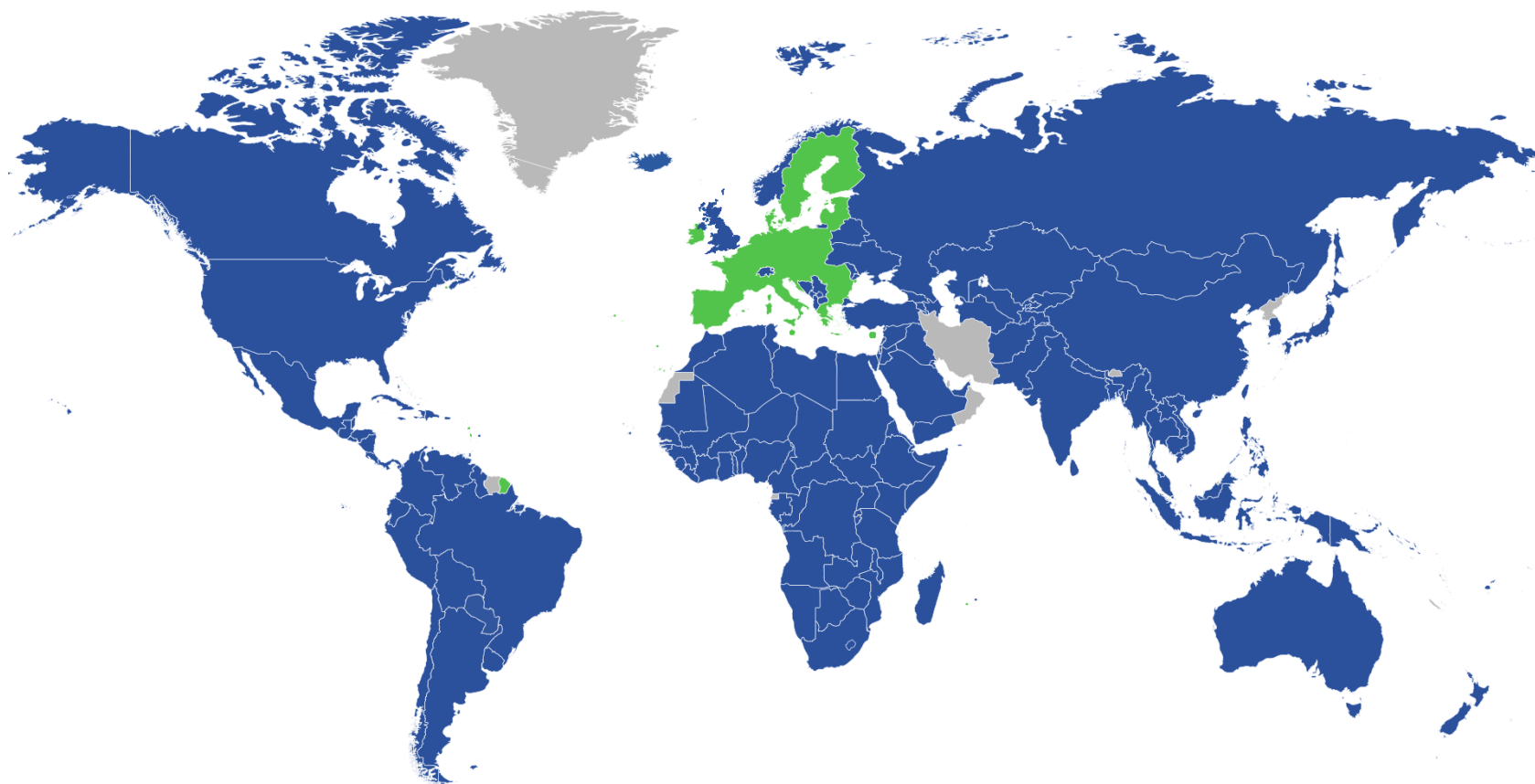

VZNIK ESVČ

- Lisabonská smlouva podobu ESVČ moc neřešila
- ESVČ tak vzniká na základě sekundární legislativy – Rozhodnutí Rady o organizaci a fungování Evropské služby pro vnější činnost - to upravuje úkoly, strukturu rozpočtové otázky
- Spory o rozdělení pozice mezi lidi z Rady, EK a členských států
- Nutnost vytvářet hranice mezi jednotlivými institucemi
- Čtyřstranné rozhovory – vysoká představitelka, EK, předsednictví a neformální delegace EP
- Oficiálně od ledna 2011 – 1500 zaměstnanců, od té doby setrvalý nárůst, v roce 2015 již přes 4000 – v současnosti stejně

DIPLOMATICKÉ MISE EU (DELEGACE EU)

MOTIVACE V JEDNÁNÍ

- EK se snažila do co nejvyšší míry zachovat kontrolu nad finančními toky (např. rozvojová pomoc)
- EP – posílit své postavení
- Menší státy vnímaly ESVČ pozitivně s ohledem na své omezené kapacity
- Velké členské státy měly rezervovanější postoj

PERSONÁLNÍ STRÁNKA ESVČ

- Nejdiskutovanější bod při schvalování rozhodnutí
- Jaké bude zastoupení institucí a národních států?
- Nakonec třetina diplomatů z národních států – otázka loajality??
- Teritoriálně nevyvážené
- Z Čechů nejznámější Jana Hybášková
- Doposud nejvýše postaveným Čechem v rámci ESVČ byla Edita Hrdá - Vrchní ředitelka pro Ameriku

KRITIKA ESVČ

- Pomalé, příliš komplikované – například ze strany EP v roce 2013
- 40 procent ambasádních pozic šlo v prvních letech diplomatům přímo z členských států (nevole bruselských diplomatů)
- Tlaky velkých států
- Příliš mnoho lidí ve vysokých vedoucích pozicích ve srovnání s jinými institucemi

DELEGACE EU

- Síť více než 140 zastoupení EU po světě, to je více, než mívají národní státy
- Kombinace personálu ESVČ a Komise
- Národní diplomaté i jako zdroj informací pro své domovské státy?

EVROPSKÝ PARLAMENT

- Právomoci v rámci zahraniční politiky stále omezené
- Členské státy se i protokolem snažily zamezit posílení EP v této oblasti
- Dokázal si vydobýt silnou pozici při utváření mandátu ESVČ
- Je pravidelně informován o zahraniční politice ze strany vysokého představitele
- Nejdůležitějším výborem je Výbor pro zahraniční věci (v čele dlouho Elmar Brok, nyní David McAllister – oba Němci)
- Česko reprezentují Kolář, Bartůšek a Pokorná Jermanová
- Parlamentní kontrola nad rozpočtem
- Schvaluje vysokého představitele jako člena Komise
- Přesto vstupuje výrazně do mezinárodních smluv – příklady SWIFT, EU-MERCOSUR

EVROPSKÁ RADA

- Silný aktér v oblasti zahraniční politiky
- Určuje obecné směřování a strategické cíle a zájmy SZBP
- Má nejvyšší mandát ze všech institucí

FAC

- Rada pro vnější záležitosti
- Dříve GAERC
- Schází se jednou měsíčně na úrovni ministrů zahraničních věcí
- Rozhodnutí o postoji, jež má Unie zaujmout
- Rozhodnutí o akci, již má Unie provést

COPS

- Politický a bezpečnostní výbor
- Vytvořen na základě Smlouvy z Nice
- Funguje na úrovni velvyslanců členských států sídlících v Bruselu
- Předsedají mu zástupci ESVČ
- Přípravný orgán pro Radu
- Monitoring mezinárodní situace
- Důležitý v případě řešení krizí
- Schází se dvakrát týdně, v případě potřeby častěji

VOJENSKÝ VÝBOR EVROPSKÉ UNIE

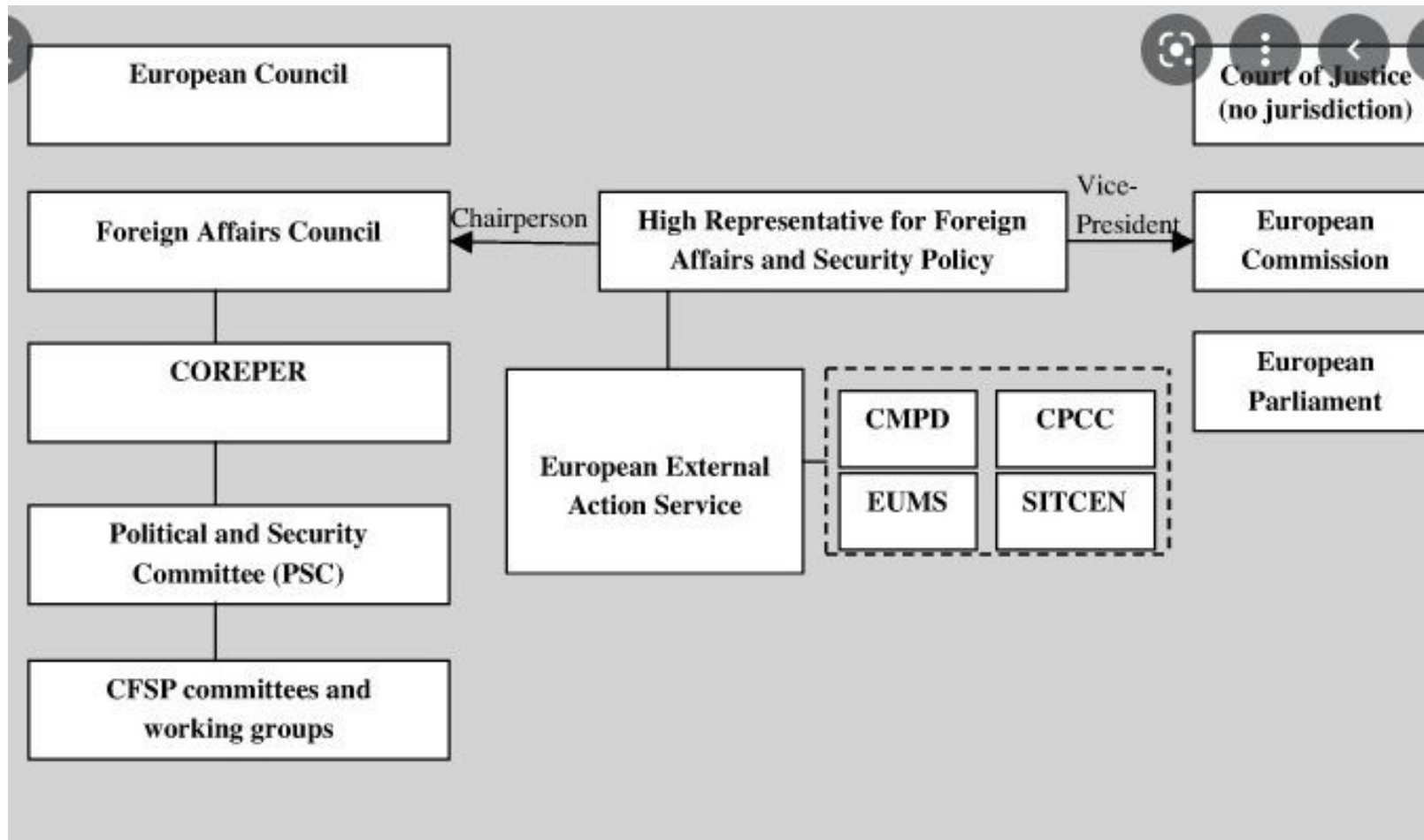
- Složen z náčelníků generálních štábů jednotlivých zemí EU
- Řídí vojenské činnosti v rámci EU
- Spadá pod něj plánování a provádění misí v rámci společné bezpečnostní a obranné politiky
- Rozvoj vojenských schopností

DALŠÍ ORGÁNY

- Politicko-vojenská skupina
- Výbor pro civilní aspekty řešení krizí

KONEC JEDNOMYSLNOSTI

- Válka na Ukrajině otevřela debatu o dalším směřování společné zahraniční politiky
- Ursula von der Leyen v červnu 2022 volala po ukončení jednomyslnosti
- Rozhodovací proces je pomalý
- Často jej dokáže zablokovat/zdržovat jeden jediný stát z různých pohnutek
- Zatím ale nedošlo k zásadnímu posunu, nelze očekávat změnu primárního práva

- *“And the speed at which things happen ... the world wants to hear the European voice” – U. von der Leyen*

KAM DÁL

- Prohloubení spolupráce v zahraničněpolitické agendě složité
- Vnitřní štěpení EU
- Nepravděpodobnost svolání IGC a blízké změny primárního práva
- Koncept suverenity stále velmi silný

